

YAYLA (1977) FAKİR BAYKURT (1929-1999)

Hakkında

Baykurt, 1977 yılında Adam Yayınları tarafından yayımlanan *Yayla* romanı için Toroslarda üç hafta boyunca dil ve uzam üzerine araştırmalar yapmıştır. 1976 yılında kaleme alınmış olan eser toplamda yirmi yedi bölümden oluşmaktadır ve her bölüm başlıklandırılmıştır. Toplumcu gerçekçi yazınsal kuramın ilkeleriyle çerçevelendirilmiş olan eserde yazarın kendi dünya görüşünün sözcülüğünü yaptığı görülür. Güdümlü bir yazar olan Fakir Baykurt, toplumcu gerçekçiliğin ana ilkelerini benimseyerek Anadolu köylüsüne ayna tutmayı ve onu bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Mehmet Yaşar Bilen'in eserle ilgili yapmış olduğu değerlendirme eserin arka kapağında yayımlanmıştır: "*Yayla* toplumcu gerçekçi bir roman. Morsay yaylasındaki köylülerin hayatını, gelenek göreneklerini, zor koşullar altındaki hayat mücadelelerini somut gözlemle yansıtırken, bu toplumsal çevrede onları, kaynaşmaya çalışan bürokratları, aydınları, öğrencileri, yozlaşmış kasaba memurlarını ve insanlarını da gerçekçi bir gözlemle sergiler. (...) kişi-devlet ilişkilerinin, çürüyen aksak yönlerini yansıtırken, toplumsal sorunu da somut gerçekçi bir perspektifle verir. (...) Kırsal kesimin geleneksel özelliklerini ve değişimini, eleştirel bir tavırla yansıtır". Bürokraside önemli makamlara gelmiş olan bireylerin yaşadıkları tutarsızlıklar, halktan nasıl ve ne derece kopmuş oldukları Çakır ailesinin yaşadığı trajik olay üzerinden anlatılır. Bürokratik süreçlerin işlevsizliği ve en basit hizmetler halka oldukça uzun süreçlerden geçirilerek ulaştırılırken makam sahiplerinin istedikleri her hizmete kolayca ulaşabilmeleri eleştirilir.

Özet

Bölgenin saygın isimlerinden biri olan Şükrüce, hayatı boyunca CHP'yi desteklemiş ve onun seçimleri kazanması için bölge insanından oy istemiştir. Fakat Şükrüce, partiye vermiş olduğu sözleri tutup onun defalarca seçim kazanmasını sağlamış olsa da parti Şükrüce'ye verdiği hiçbir sözü tutmamıştır. Halka hiçbir hizmet sağlamamış olan CHP'ye öfkelenen Şükrüce'nin oğlu Çakır Hasan DP'yi desteklemeye başlamış ve onların defalarca seçim kazanmasını sağlamıştır. Fakat DP de CHP gibi verdiği hiçbir sözü tutmamış ve bölgeye hiçbir yatırım yapmamıştır. Kasabadaki kirli ve yoz ilişkilerden bunalmış olan Çakır Hasan; eşi, torunları ve geliniyle birlikte Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Morsay Yaylası'nda yapılacak olan arkeolojik kazılar için işçiler ve öğrenciler bölgeye yerleşmişlerdir. Kazıyı yönetecek olan Profesör Asım Al'ın bölgeye intikal etmesi beklenmektedir. Üç yıl önce profesör olmuş ve hemen eşinden ayrılmış olan Asım Al, öğrencilerinden biri olan Serpil'le birlikte olmak istemektedir. Ancak Serpil seçeneklerden yalnızca biridir. Kendini sürekli ödül alırken hayal eden profesör oldukça itibar düşkününü bir karakterdir. Köylüler, bölgeye intikal eden profesöre sıcak bir karşılama düzenler. Çadırını köylü kızlar ve kız öğrenciler hazırlamış, keçi kılından yapılmış döşek serilmiş ve Çakır Hasan onun şerefine kısırlarından birini kesmiştir. Profesör'le Çakır Hasan arasında samimi bir dostluk gelişir. Devlet tarafından tahsis edilmiş olan ciple Dağdibi'ne gidip Mustafa'nın kahvesinde çay içerler ve ava çıkarlar. Profesör Asım Al köylülerin sofralarına oturur ve onlarla sohbet eder. Başlangıçta Profesör Asım Al köylülerin gözünde oldukça olumlu bir profil çizer. Ancak zaman içinde kendisinin göstermelik bir aydın olduğu ortaya çıkacaktır. Tam olarak bilinmeyen bir nedenden dolayı Çakır Hasan'ın torunu Gülcan ateşli bir hastalığa yakalanır. Üç gündür tuvaletini yapamamış olan Gülcan için Çakır Hasan kasabaya inip doktor getirmeye karar verir. Ancak Doktor Hikmet Çakır Hasan'a Morsay'a gelebileceğini, orasının çok uzak olduğunu söyler. Zira kendisi başka bir şehre tayin olmuş ve yarın taşınacaktır. Doktorun umursamazlığı karşısında şaşkına dönen Çakır Hasan Sağlıkçı Harun Efendi'yle görüşür. Harun Efendi Morsay'a gelir ve Gülcan'ı muayene eder. Günlerdir tuvaletini yapamamış olan Gülcan'a lavman yapılır ve bu sayede genç kızın rahatlaması sağlanır. Harun Efendi Çakır Hasan'a Gülcan'ın yeniden fenalaşması durumunda hastaneye götürülmesi ve gerekli tetkiklerin yapılması gerektiğini söyler. Bir süre sonra Gülcan yeniden fenalaşır. Öğrenciler Profesör'den, devlet tarafından kazı işleri için tahsis edilmiş cipi vermesini isterler. Fakat Profesör Asım Al sicilini kirlenmek istemediği için cipi vermez ve öğrencilere birçok mazeret sunar. Bunun üzerine öğrenciler Orman Şefi Hüseyin'e giderler. Çakır Hasan'ın davranışlarından haz etmeyen ve

onun Profesör'le çok iyi geçindiğini bilen Orman Şefi Profesör'ün neden cipi vermediğini sorar. Öğrenciler Orman Şefi'nden cipi alamayacaklarını anlayıp Morsay'a geri dönerler. Bir forum düzenleyen öğrenciler cipe el koymaya karar verirler. Profesör Asım Al ile Doçent Ali Şirin çadıra kapatıldıktan sonra cip alınır ve Gülcan hastaneye götürülür. Hastanelerde bile birçok bürokratik engelle karşılaşılması üzerine Gülcan hayatını kaybeder. Gülcan'ın ölmesi üzerine Profesör Asım Al bölgeden ayrılmaya karar verir. Gitmeden önce sicilinin bozulmaması için cipe el koyan kişileri emniyet güçlerine ihbar eder. Jandarma erleri tarafından tutuklanan öğrenciler karakola götürülürler. Öğrenciler Çakır Hasan'a bir gün düzenin değişeceğini söylerler. Kazı alanının muhtarlığa devredilmesiyle birlikte bölgede tarihi eser kaçakçılarının faaliyetleri görülür.

Kişiler

Çakır Hasan Şükrüce'nin oğlu geçmişte DP'yi desteklemiş fakat siyaset alanındaki kirli ilişkileri öğrenince kasabadan ayrılarak Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Kamer Ana'nın eşi, Osman'la Şükrü'nün babası, Gülcan, Şevket ve Ağlar Kâmil'in dedesi, Zeke Gelin'in kayınpederidir. Anlatının başkarakteri olan Çakır Hasan, sınıf bilincine sahip bir köylü tiplemesidir. Tutumu, tavırları ve eylemleriyle bürokratları rahatsız eder ama halktan büyük saygı görür. Bütün kişilik özellikleriyle olumlu bir anlatı kişisi olan Çakır Hasan Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine göre özne konumundadır.

Gülcan Çakır Yöre insanı tarafından güzelliğiyle ünlenmiş olan Gülcan Çakır Hasan'ın torunudur ve Rotterdam'da işçi olan Şükrü'yle Zeke'nin kızıdır. On üç yaşındaki genç kızın gözleri dedesi gibi çakır rengindedir. İlkokulu bitirdikten sonra eğitimine devam edememiş olan Gülcan'ın en büyük hayali eğitimine devam etmektir. Rotterdam'da liman işçisi olan babasını çok özler. Dedesiyle sürekli şakalaşır ve ailesinin neşe kaynağıdır. Anlatı boyunca önemli bir eylemde bulunmayan eyleyenin en büyük özelliği öznenin ulaşmak istediği gönderici olmasıdır. Çakır Hasan Gülcan'ı sağlığına kavuşturmaya çalışır. Gülcan ülkenin esenlikli geleceğini temsil eder.

Altan Kazı ekibindeki öğrencilerden biri olan erkek karakter, yazarın dünya görüşünü yansıtır ve haksızlığa karşı edilgen durumda kalmayıp eyleme geçen ilk karakterdir. Öğrencilerin en büyük neşe kaynağı olan Altan, hasta yatağına düşen Gülcan'ı hastaneye yetiştirmek için Profesör'ün karşısına çıkar ve isteklerini dile getirir. Ardından Orman Şefi'yle görüşen grubun içinde yer alır. Cipe el konulması konusunda öğrenciler ve işçiler arasında yapılan forumu yönetir. Aydın bilincine sahip bir anlatı kişisi olan Altan hikaye yazarıdır. Ülkenin ihtiyaç duyduğu heyecanı, bilinci, aydınlığı ve ahlakı temsil eder.

Profesör Asım Al Üç yıl önce Arkeoloji alanında profesörlük unvanını almış olan anlatı kişisi ilk iş olarak eşinden ayrılma kararı almıştır. Kendisinden yaşça çok genç olan Serpil adlı öğrencisiyle evlenmeyi düşünmektedir. Ancak aklında olan tek isim o değildir. Kendini sürekli çeşitli kurumlar ve otoriteler tarafından ödüllendirilirken hayal eden Profesör itibar düşkünüdür. Dekan ya da rektör olmayı hayal etmektedir. Bundan dolayı başkaları için sicilini kirletmeyi asla göze almaz. Aydın ve halkçı bir bilince sahipmiş gibi görünmesine rağmen aslında oldukça bencil ve yozdur. Sahip olduğu bütün kişilik özellikleriyle kart tipleme konumundadır.

Orman Şefi Hüseyin Orman'ın en yüksek bölgesindeki bir kulenin en üst katında yaşayan Orman Şefi Hüseyin, hem bulunduğu makam hem de bulunduğu konum gereği yaylada yaşayan kişilere tepeden bakmaktadır. Profesör Asım Al'la birçok ortak özelliği olan karakter bürokrasinin çürümüş ve yozlaşmış yanını göstermektedir. Rahatına oldukça düşkün olan anlatı kişisi süzgeçli sigara içmeyi sever ve yeri geldiğinde devlet tarafından tahsis edilmiş olan çipi kendi zevki için kullanır. Çakır Hasan'ı tutumu ve tavırlarından dolayı sevmez, kendisine yapılan ikramlardan dolayı Profesör'ü kıskanır. Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine göre engelleyici konumundadır.

Doçent Ali Şirin "Üniversite de Doçenttir. Morsay'da kazı ekibinin başında hoca olarak yer almaktadır. 7-8 yıl sürecek bir kazı yapıyorlardı. Ali Şirin hiç de şirin değil, puskun, mazlum bir adamdır. Romanda pasif bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır" (Yanardağ 2005, 409). "Morsay yaylasında kazı yapan Arkeolog, aynı zamanda Profesör Asım Al'ın asistanı Doçent Ali Şirin, gözlüklüdür. Sıcakkanlı bir kişiliğe sahiptir, her zaman öğrencileri ile iç içedir, onlarla kaynaşmayı sever. Bir şeye canı sıkılınca gözlüklerini indirip kaldırarak oynar ve rahat davranamaz. Bir şeyden utanınca yüzü kızarır, ellerini ovuşturur ve konuşamaz. Ali Şirin mala mülke önem veren bir kişi değildir. Tam tersi mal mülk konusu açılınca rahatsızlık duyar" (Erol 2019, 126).

Anlatıda önemli rolleri olan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Karakol Uzatmalısı Muzaffer, Orman Gözcüsü Necip, Nazmi; Necip'in oğlu, Şevket, Ağlar Kâmil, Kamer Ana, Zeke Gelin, Şükrü; Gülcan'ın Rotterdam'da liman işçisi olan babası, Serpil; Profesör'ün evlenmek istediği öğrenci, Nuri; cip şoförü, Kerim Ağa; Çakır Hasan'ın dostu, Osman Çakır, Anış; Osman Çakır'ın eşi, Asistan Cemal, Mehmet Ali; kazı işçisi, Sağlıkçı Harun Efendi, Doktor Hikmet, Kahveci Mustafa, Kismet Kadın vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Çakır Hasan'ın Kasabadan Yaylaya Yerleşmesi Ballıdere köyünün Morsay Yaylası'nda şafak sökmek üzeredir. Zaman zaman uyandıktan sonra uyumakta zorlanan Çakır Hasan gün aydınlanmadan uyanmak istemez. Yeniden uyumaya çalıştığı zamanlarda uyuyamaz ve birçok şey düşünür. 50'li yaşlarında olan Kamer Ana Çakır Hasan'ın uyuyup uyumadığını kontrol eder. Yaş almış olmasına rağmen cinsel iştahı oldukça yerindedir ve eşinin uyanık olduğu zamanları kollar. Geline Zeke, torunları Ağlar Kâmil ve Şevket'le birlikte yatmaktadır. Günün aydınlanmasıyla birlikte Yeşilce ve Alaca adını verdiği iki hayvanıyla Kazayak Deresi'ne gider. Çakır Hasan Morsay Yaylası'nda yaşamaktan oldukça memnundur. Firengiz'in ardındaki kasabaya küsmüş ve Morsay'daki yalnız hayatından zevk almaya çalışmaktadır. Bölgenin önemli isimlerinden biri olan merhum babası Şükrüce, hayatı boyunca CHP'yi desteklemiştir. Fakat CHP'nin Şükrüce'ye verdiği hiçbir sözü tutmaması üzerine köylülere karşı mahcup olmuştur. Bundan dolayı Çakır Hasan ilerleyen yaşlarında DP'yi desteklemiştir. Fakat DP de Çakır Hasan'a yapacaklarını söyledikleri fabrika, yol, okul, hastane gibi şeylerin hiçbirini yapmamıştır. Bundan dolayı Çakır Hasan kasabada yaşayan bürokratlara, siyasilere ve memurlara lanet etmektedir. Kasabadaki yalanlardan usanmış olan karakter bir daha oraya ayak basmamıştır.

Çakır Hasan'ın Orman Görevlilerine Yaklaşımı ve Gülcan'ın Durumu Hayvanlarıyla birlikte Uzunkaş bayırını aşan Çakır Hasan Orman Gözcüsü Necip'in evine gelir. Başpınar yaylasından hayvanlarına su içirirken Orman Şefi Hüseyin'e ve Necip'e her ay para ödeyen devlete veryansın eder. Zira Çakır Hasan onların hiçbir iş yapmadıklarını ve aksine ormana zarar verdiklerini düşünür. Devletin imkanlarını kendi çıkarları için kullanan yöneticilere lanet eder. Torunu Gülcan'la karşılaşan Çakır Hasan torununun güzelliğine hayrandır. İlkokulu bitirdikten sonra eğitimine devam edememiş olan Gülcan, her sabah güneşi dedesinin getirdiğine inandırılmıştır. Fakat okulda dünyanın güneşin etrafında döndüğünü öğrenmiştir. Çakır Hasan Gülcan'ı çok sever ve onu mutlu etmek için ona oldukça samimi ve sıcak davranır. Gülcan, Rotterdam'da işçi olan babasını çok özlemektedir. Onun memleketine geri dönmesini ve bir daha hiç gitmemesini ister. Fakat maddi kaygılar ve beklentiler babayı sürekli olarak Rotterdam'a gitmeye mecbur etmiştir.

Profesör'ün Morsay'a Gelmesi ve Çakır Hasan'ın Arkeologlara Yönelik Yaklaşımı Arkeoloji çalışmalarını gözlemleyen Çakır Hasan, bilim insanlarını çok sevse de arkeologları pek sevememiştir. Çadrların içinde kalan ve sürekli kazı yapan arkeologları soğuk ve yabancı bulur. Onların yaptıkları işi bilim olarak nitelendirmekte de zorlanır. Fakat Çakır Hasan Profesör Asım Al'la iyi anlaşmaktadır. Üç yıl önce profesör olmuş ve iki yıl önce Morsay Yaylası'ndaki kazı çalışmalarını başlatmış olan Profesör'ün bölgeye intikal etmesi beklenir. Profesör, kendini her ne kadar halkçı ve toplumcu bir kişilik olarak görse de aslında halktan oldukça kopuktur ve onları küçümser. Profesör olur olmaz eşinden ayrılmıştır ve kendini sürekli ödüllendirilirken hayal eder. Profesör de devletin imkanlarını kendi çıkarları için kullanmaktan çekinmez. Fakat Çakır Hasan'ın bu durumdan henüz haberi yoktur. Doçent Ali Şirin Profesör'ü UNESCO tarafından tahsil edilmiş olan ciple Dağdibi'nden alır. Köylüler ve arkeoloji öğrencileri Profesör'ün çadırını hazırlarlar. Profesör öğrencilerin ve köylülerin ellerini sıkar ve Çakır Hasan'ı oldukça sıcak bir şekilde karşılar. Köylü kadınlar ve kız öğrencilerin çabalarıyla Profesör'ün barınacağı çadır hazırlandıktan sonra yemek faslına geçilir. Çakır Hasan, Profesör ve çalışanlar için hazırladığı yemeği sunar. Profesör Asistan Cemal'e yemeğin durumunu sorar. Asistan Cemal Çakır Hasan'ın oldukça temiz olduğunu, çok temiz işler çıkardığını ve onun güvenilir olduğunu söyler.

Arkeoloji ve Bilim Üzerine Görüşler Yemek sırasında Çakır Hasan Profesör'e arkeolojinin ne olduğunu ve neden gerekli olduğunu sorar. Zira Çakır Hasan insanlık medeniyetinin sanıldığı kadar gelişmediğini düşünür ve onun geçmişini araştırmaya değer bulmaz. Yakın geçmişteki tarihi eser kaçakçılarının faaliyetlerinden ve tarihi eserlerden esinlenerek yapılan süs eşyalarını satarak zenginleşen kişilerden bahseder. Çakır Hasan, insanlığın geçmişinin araştırılmasını faydalı bulmaz. Ona göre bilim insanlığa hizmet etmeli ve onun yaşamına kolaylık sağlamalıdır. Profesör; arkeoloji alanında yapılan bilimsel çalışmalardan, kültürlerin kaynaşmasından, insan merakının giderilmesinden ve turizme yapılan hizmetten bahseder. Her ne kadar Arkeoloji alanında profesör olmuş olsa da

aslında uzay bilimiyle ilgilenmektedir. En büyük hayalinin aya giden astronotlardan biri olmak olduğunu söyler. Serpil de UNESCO aracılığıyla Afrika'ya gidip siyahilerin kültürlerini araştırmak ister. Zira onların anlatıldığı kadar kaba olmadıklarına inanmaktadır. Gecenin sonunda Profesör, Ankara'dan getirdiği hediyeleri sahiplerine dağıtır. Profesör Çakır Hasan'a sabun getirmiştir. Aldığı hediyeyle dolaylı misafir olarak gördüğü Profesör'e mahcup olan Çakır Hasan borçlu kalmak istemez.

Gülcan'ın Köye İnmesi Ertesi sabah Yeşilce'yle Alaca'ya derede su içiren Çakır Hasan Gülcan'la rutin diyalogunu gerçekleştirir. Çakır Hasan Gülcan'a köye gidip köycülük yapmasını söyler. Aldığı hediyeyle karşılığını Profesör'e ödemek ister. Eşeğe binerek Ballıdere köyüne gelen Gülcan, dedesinin evinde yaşayan amcası Osman'ı ziyaret eder. Yengesi Anış Gülcan'ı neşeye karşılar. Gülcan Anış'a Çakır Hasan'ın köylük istediğini ve erzakın bitmek üzere olduğunu söyler. Profesör'ün ona vermiş olduğu hediyeyle bahseder. Osman'ın eve dönmesi beklenir. Bu sırada kahvede köy camisinin imamıyla köylüler arasında insanlığın aya yaptığı yolculuk tartışılır. Gülcan Öğretmen'e kendilerine gelmiş olan mektup olup olmadığını sorar. Gülcan'a babasından mektup gelmemiştir. Osman'ın gelmesi üzerine yaylaya geri dönecek olan Gülcan'ın heybeleri salatalık, acur ve başka sebzelerle doldurulur. Eşeğin iki heybe taşıyıp taşımayacağı düşünülür. Gülcan, eşeğe yüklediği iki heybeyle yaylaya geri döner.

Çakır Hasan'la Profesör'ün Dünya Görüşleri Morsay Yaylası'nın diğer yaylacıları olan Yanıkçamlı Cavitgil, Alaekimli Keremgil ve Belenili Mustafagil hayvanları gütmeye çıkmışlardır ve Çakır Hasan da dürbünüyle etrafı izlemektedir. Çakır Hasan Kâmil'i Profesör'e gönderir ve bir ihtiyacının olup olmadığını öğrenmesini ister. Profesör tıraş olmak ister. Bunun için Necip'in oğlu Nazmi getirilir. Tıraş sırasında Profesör Kâmil'le Nazmi'ye bazı sorular sorar. Okuyup okumadıkları ve babalarının ne iş yaptıkları öğrenilir. Ardından Çakır Hasan Profesör'ü kahvaltıya davet eder. Süt ve bazlama ikram edilir. Dürbünüyle etrafı izlemekten zevk aldığı söyleyen Çakır Hasan, Morsay'da yaşamış medeniyetlerden ve daha önceki bazı arkeolojik kazı çalışmalarından bahseder. Rotterdam'da liman işçisi olan oğlundan bahseder. Oğlunun bir Sosyalist olduğunu ve kendisinin de Komünist olarak anılabileceğini söyler. Zira yerliler tarafından aykırı fikirleri ve düşünceleriyle tanınmaktadır. Çakır Hasan üniversite öğrencilerinin yaptığı eylemleri destekler. Zira köylülerin çok kapalı, umursamaz olduklarını ve hiçbir zaman değişmeyeceklerini düşünür. Profesör ise eylemci gençlerin ve sistem karşıtı kişilerin karşısındadır. Onları maceraperest asiler olarak görür.

Yaylacılarla Arkeologların Aynı Sofrada Bir Araya Gelmeleri Dört saatlik bir yolculuğun ardından Gülcan'la Şevket Morsay'a varır. Babasını çok seven ve onun geri dönmesini isteyen Şevket ülkelerinin neden yoksul ve Hollanda'nın neden zengin olduğunu sorar. Fakat Gülcan Şevket'in sorusuna cevap veremez. Çakır Hasan, iki heybeyle çok kısa sürede yaylaya gelen torunlarını tebrik eder. Fakat Gülcan eşeğe çok fazla yüklendiği için üzülmüştür. Konukların şerefine Çakır Hasan kısır kesip yemek yaptırmaya karar verir. Kısırlardan birini kurban eden Çakır Hasan hayvanın hiçbir bölümünü ziyan etmemeye özen gösterir. Yemek sırasında Kamer Ana Morsay'da Cenevizlilerden kalma bir antik kent bulunduğundan ve yapılan çalışmalardan bahseder. Profesör Morsaylıların geleneklerini, dünya görüşlerini ve adetlerini anlamaya çalışmaktadır. Kızlar ve öğrenciler arazide çalışıp iş yaparken Profesör şezlongunda oturup radyodan uzaydaki gelişmeleri öğrenmeye çalışır. Profesör, kokan yemekten başkalarına da ikram etmek ister. Fakat Çakır Hasan yemeğin yalnızca kendilerine yeteceğini söyler. Profesör'ü iyi niyetinden dolayı takdir eder. Yağmur bulutlarının görüldüğü bir sırada Muhtar Feyzi'yle Üye Hamdi gelir. İkili Nazmi'yi aramaktadır. Yağmur bulutları ikiliyi ekinlerin ziyan olması konusunda endişelendirir. Çakır Hasan onları yağmurun yalnızca yaylaya yağacağını söyleyerek sakinleştirir. Öğrenciler, yağmur öncesinde eşyalarını toplayıp önlem almaya başlarlar. Bu sırada Postacı Mevlüt Efendi Rotterdam'dan mektup getirir. Çakır Hasan'ın oğlu ailesine durumunun iyi olduğunu bildirir ve paraya ihtiyacı olup olmadığını sorar. Mevlüt Efendi'ye yemek ikram edilir. Çakır Hasan yeşil yağmurları özlemiştir.

Kerim Ağa'nın Tarihi Eser Kaçakçılarında Rahatsızlık Duyması Çakır Hasan'ın en yakın dostu Arenli Kerim Ağa'nın Kızlar Bereni'nde avlamış olduğu üç keklikle geldiği görülür. Çakır Hasan Profesör'ün ihtiyacının olacağını düşünerek Kerim Ağa'dan dürbünü ödünç istemiştir. Kerim Ağa dürbünü Profesör'e verir. Fakat ikiliye küsmüş olduğunu söyler. Çünkü Aren'de Roma ve Bizans dönemlerine ait birçok eşya bulunmasına rağmen Profesör oraya hiç gitmemiştir. Profesör Kerim Ağa'ya prehistorya üzerine uzman olduğunu ve Helenistik dönemle ilgilenmediğini söyler. Fakat Profesör Kerim Ağa'ya Helenizm uzmanı olan dostlarıyla görüşebileceğini ve bölge üzerinde inceleme yaptırabileceğini söyler. Kerim Ağa bölgede tarihi eser kaçakçılığı yapan kişilerden oldukça rahatsızdır. Zira geçmişte Çakır Hasan'a CHP ile DP'ye destek vermemesini de söylemiştir. Kendisi

Sosyalist düşünceye eğilimli olsa da siyasetten her zaman uzak durmuştur. Alman yapımı manevra dürbününü Profesör'e veren Kerim Ağa avladığı keklükleri Çakır Hasan'a verdikten sonra oradan ayrılır. Profesör Çakır Hasan'a, yarın sabah Dağdibi'ndeki Kahveci Mustafa'da çay içmeyi ve etrafı gezmeyi teklif eder. Çakır Hasan onun teklifini kabul eder. Akşam vakitlerinde Kerim Ağa'nın getirdiği keklüklerden evin kadınları yemek yaparlar. Çocuklar oyun oynayıp evdekileri eğlendirirler. Evin büyükleri radyodan Denizli türkülerini dinlerken Rotterdam'daki oğullarını düşünüp hüzünlenirler. Onun geri dönmesini sabırsızlıkla beklemektedirler. Çadırda kalan öğrencilerin konuşmaları gecenin karanlığını doldurmaktadır.

Çakır Hasan'ın Dağdibi Gezisine Hazırlanması ve Gülcan'ın Ateşlenmesi Günün aydınlanmasına az bir süre kaldığı vakitlerde Kamer Ana Ağlar Kamil'i uyandırıp iştah etmek ister. Onun geceleri yatağına işemesine engel olmaya çalışmaktadırlar. Kamer Ana Ağlar Kamil'i dışarı çıkarıp yavaşça iştah eder. Geri dönüp onu geri yatırdıktan sonra Gülcan'ın başında dua etmeye başlar. Eliyle onun yüzüne dokunan Kamer Ana Gülcan'ın ateşinin olduğunu fark eder. Serpil'le suya gittiği ve kasabadan terli bir halde döndüğü için üşütmüş olduğunu düşünür. Kamer Ana Gülcan'a zencefil ve bal karışımı yapıp içirir. Gülcan birkaç defa kusmayı dener fakat kusamaz. Karnı ağrırmaktadır. Kamer Ana onun üstünü sıkıca örter ve iyice terlemesi gerektiğini söyler. Terini silmesi için bir bez ve içmesi için zencefil çayı getirir. Gülcan'la ilgilendikten sonra Çakır Hasan Profesör'le birlikte köye ineceği için hayvanları erkenden gezintiye çıkarır. Gezinti sırasında Profesör'ün devletin aracılığıyla kendi zevki için neden bu kadar uzağa gittiğini ve Morsay'a neden geldiğini düşünür. Yakın geçmişte yün toplama, yün boyama ve örgü işleri yapmış olan Çakır Hasan artık çalışmamaktadır. Artık topluma hizmet etmek ister ve oğlunun geri dönüp işlerin başına geçmesini bekler. Sosyalizmin insanlığa barış getireceğini düşünen karakter kendi neslinin bu fırsatı kaçırdığını fakat çocuklarının bu fırsatı yakalayabileceklerini düşünür.

Çakır Hasan, Profesör ve Kerim Ağa'nın Dağdibi Yolculuğu Hayvanları gezdirdikten sonra onları ağıla bırakan Çakır Hasan yolculuk için hazırlanır. Gülcan'ın hala ateşi vardır. Fakat onun kısa sürede iyileşeceğini düşünür. Ağlar Kamil'in yatağına işememiş olmasına sevinir. Süt ve ekmekle kahvaltısını yaptıktan sonra Asistan Cemal Çakır Hasan'a Profesör'ün kendisini beklediğini söyler. Tüfeğiyle birlikte gelmiş olan Kerim Ağa keklük avlayabileceklerini söyler. Önceden avlamış olduğu keklükleri öğrencilere verir. Nuri çipi getirir ve araca doluşan grup Dağdibi'ne doğru yola çıkar. Ormanda duran üçlü birkaç tane keklük avlamaya karar verir. Kerim Ağa ile Çakır Hasan'ın keklük avı sona erdikten sonra yola devam edilir.

Bölge Bürokratlarının Kazı Alanını Ziyaret Etmeleri İl Yol Su Elektrik Müdürü Yılmaz, Kaymakam Burhanettin, İlköğretim Müdürü Haydar Bey ve Tahriratçı Salih Efendi Morsay'da yapılan kazı çalışmalarını görmeye karar vermişlerdir. Makam cipine binip yola çıkılır. Mersin yolu üzerinde ilerlerken kıyı tarafından dağ tarafına doğru tırmanmaya başlanır. Ehliyeti olmamasına rağmen çipi Yılmaz sürmektedir. Yazılı sınavı geçmiş fakat uygulama sınavına girecek vakit bulamamıştır. Yol üzerindeki bir köyden üzüm ve zerzevat almaya karar verirler. Yemen askeri Deli Halit'in eşi Kara Selver misafirlere bağlarından istedikleri kadar üzüm alabileceklerini söyler ve onlara zerzevat da verir. İkramları karşılığında para istemez. Müdür Yılmaz köylünün tokgözlülüğünü ve misafirperverliğini takdir eder. Tahriratçı Salih Efendi Müdür Yılmaz'a Çakır Hasan'ın otuz altı köyü istediği partiye nasıl oy vermeye ikna ettiğini anlatır. Bölge insanı tarafından Çakır Hasan'a ne kadar saygı duyulduğundan bahseder. Fakat CHP ve DP'de yaşadığı kötü tecrübelerin ardından Çakır Hasan'ın siyaseti bıraktığını hatta kasabadan bile kopmuş olduğunu söyler. Ardından yola devam edilir. Dağdibi'ne vardıklarında Ballıdere'ye nasıl gideceklerini sorarlar. Yerliler hayatları boyunca hiç pikap görmemişlerdir. Hemen ardından Morsay'a varılır ve onları Doçent Ali Şirin karşılar. Profesör'ün Morsay'da olmadığını öğrenen Müdür Yılmaz, fazla zamanının olmadığını ve geri döneceğini söyler. Konuklara yemek ikram etmek isteyen Doçent Ali Şirin Kamer Ana'yla görüşür. Kamer Ana Gülcan'la ilgilenmeyi bırakıp konuklar için yemek hazırlar. Başlangıçta Kamer Ana onların Gülcan için geldiğini düşünmüştür.

Üçlünün Dağdibi Gezisi Dağdibi'ndeki Mustafa'nın kahvesine gelen grup onun meşhur çayından içer. Karakol Uzatmalısı Muzaffer ve Bucak Müdürü Profesör'le yakından ilgilenir. İnsanın evrimi ve omurgasının dikleşmesi üzerine konuşurlar. Etiler uygarlığında insanların neden küplerin içine gömüldükleri konuşulur. Kahvecilik haricinde bostancılık ve bağcılık yapan Mustafa konuklarını evine götürür. Onlara bostanını, başını gezdirir ve güllerini gösterir. Gülleri onlara veremeyeceğini fakat istedikleri kadar üzüm alabileceklerini söyler. Zira Müslüman olan bir toplumda şarap satmanın oldukça zor olduğunu söyler. Kendisiyle ve ürettiği mahsullerle övünmeyi seven Mustafa, kendi bağlarıyla Etiler ve Antik Yunan'ınkileri kıyaslar. Profesör'le bu konu üzerine tartışır. Bir süre sonra üçlü birkaç keklük daha yakalayıp Morsay'a doğru yola çıkar.

Gülcan'ın Durumunun Kötüleşmesi ve Müdahale Edilmesi

Bütün müdahalelere rağmen

Gülcan'ın ateşi düşmemiş ve belirtiler daha da şiddetlenmiştir. Çakır Hasan Kamer Ana'ya Alaekimli Kerem Karısı'nı çağırıp kurşun döktürüp döktürmediğini sorar. Kamer Ana kurşun döktürdüğünü fakat Gülcan'ın sağlık durumunun daha kötüye gittiğini söyler. Kısmet Karı aileye Gülcan'ın karnına sıcak tuğla bağlanmasını ve nane özü yedirilmesini söyler. Manastır Yıkığı'na giden Şevket tuğla getirir. Çakır Hasan Kısmet Karı'nın insanları kandırdığını ve sömürdüğünü düşünmektedir. Bu sırada çadırındaki şezlongda oturan Profesör müzik dinlemektedir. Çalışanlardan biri Profesör'e Gülcan'ın durumunun kötü olduğunu haber verir. Profesör Serpil'e çantasındaki dereceyi verir ve ona Gülcan'ın ateşini ölçmesini söyler. Ateşi oldukça yüksek çıkan Gülcan'a Ankara'dan getirdiği bazı antibiyotiklerden verir. Çakır Hasan Gülcan'a yardım eden Profesör'e çok teşekkür eder ve onun cömertliğini bir kez daha takdir eder. Fakat aradan geçen zaman içinde Gülcan'ın ateşi daha da yükselir. Gülcan'a verilen ilaçların ters etkide bulunduğu anlaşılır. Serpil Profesör'e Gülcan'ın durumunu haber verir. Gülcan'ı doktora götürmeye karar veren grup bunu nasıl yapacaklarını düşünürler. Çakır Hasan'a Profesör'ün cipiyle kasabaya inebilecekleri söylenir. Fakat Çakır Hasan Profesör'den cipi istemeye çekinir. Çakır Hasan Profesör'den cipi istemeye niyetlense de gururuna mağlup olup doktoru Morsay'a nasıl getirebileceğini sorar. Profesör Çakır Hasan'a herhangi bir yardımda bulunmaz ve sadece ona doktor getirmesi konusunda destek verir.

Çakır Hasan'ın Doktor Getirmek için Kasabaya İnmesi

Yol için hazırlık yapan Çakır Hasan

yanında yiyecek ve silah götürür. Engibeli ve zorlu bir yolu aştıktan sonra kasabaya varmayı başarır. Bir daha gelmemeye söz verdiği kasabaya geldiği için rahatsızlık duyar. Karşısına çıkan bazı araçlardaki şoförler ona laf ederler. Fakat Çakır Hasan'ın sert mizacını ve silahını gören kişiler yollarına devam ederler. Kasabalılardan biri Çakır Hasan'a doktorun adresini tarif eder. Çakır Hasan bir an önce doktoru Gülcan'a yetiştirmek istemektedir. Bundan dolayı geçmişte yaşadığı rahatsızlık verici olayları düşünmeyi bir kenara bırakıp vazifesine odaklanır. Doktorun kendisiyle Morsay'a gelmesi için dua eder. Zira Çakır Hasan doktorlara da pek güvenmemektedir.

Çakır Hasan'ın Doktor Hikmet'le Görüşmesi

Eski Banka'nın yakınlarındaki bir apartmanda oturan

doktorun zilini çalar. Fakat apartman sakinlerinden biri doktorun savcıda olduğunu fakat her an evine dönebileceğini söyler. Kısa bir süre sonra doktor eve gelir. Doktor Hikmet Bey gece vakti silah taşıyan ve kılığını beğenmediği Çakır Hasan'dan şüphelenir. Fakat emniyet güçlerine haber vermekten vazgeçip onunla görüşmeye karar verir. Çakır Hasan Doktor Hikmet'e Gülcan'ın durumundan, hastanın nerede olduğundan bahsedip ona Hipokrat yeminini hatırlatır. Fakat Doktor Hikmet Çakır Hasan'a verdiği yemini bildiğini ancak mesleğinin belirli sınırları olduğunu söyler. Doktor Hikmet günlük hasta muayene kotasını doldurduğunu, Morsay'ın çok uzak olduğunu, gidiş-dönüş süresi boyunca birçok hastayı mağdur edeceğini ve son olarak başka bir şehre tayin olduğunu söyler. Kapının önündeki kamyon doktorun eşyalarını taşımak için gelmiştir. Çakır Hasan Doktor Hikmet'e Morsay'a gelmesi konusunda ısrar eder ve Gülcan'ın ne kadar kötü durumda olduğunu anlatır. Ancak Doktor Hikmet Çakır Hasan'ı küçümseyici bir üslupla geri çevirir. Son olarak Doktor Hikmet Çakır Hasan'a Sağlıkçı Harun Efendi'yle görüşebileceğini söyler. Zira Harun Efendi bölgenin her yerine gitmektedir ve en az bir doktor kadar alanında yetkindir. Çayağzı Mahallesi'ndeki eve gelen Çakır Hasan Harun Efendi'nin Atsin köyünde olduğunu öğrenir. Morsay yolunun üzerinde olan köye doğru hızlıca ilerler.

Sağlıkçı Harun Efendi'nin Gülcan'a Müdahale Etmesi

Yörük obasındaki bir çadıra giren

Çakır Hasan ev sahipleri tarafından karşılanır. Harun Efendi vereme yakalanmış olan Sadık'la ilgilenmektedir. Yağlıbasanoğulları obası Çakır Hasan'la yakından ilgilenir ve ona ikramlarda bulunurlar. Gülcan'ın durumuyla yakından ilgilenirler. Hastanın odasından çıkan Harun Efendi Çakır Hasan'dan Gülcan'ın durumunu öğrenir. Harun Efendi Doktor Hikmet Bey'in kasabadan hiç ayrılmadığını ve devletin imkanlarının onlara fazlasıyla yettiğini söyler. Çakır Hasan'la Harun Efendi Morsay'a doğru yola çıkarlar. Gülcan'ı muayene eden Harun Efendi onun ateşini ölçer ve üç gündür kakasını yapamadığını öğrenir. Gülcan'a antibiyotik verildikten ve bazı güçlendirici iğneler yapıldıktan sonra sabunlu suyla lavman yapılır. Bu sayede Gülcan'ın bağırsaklarında biriken dışkı dışarı çıkarılır. Fakat Harun Efendi Çakır Hasan'a; Gülcan'ın şimdilik iyi olduğunu, yeniden fenalaşması durumunda hastaneye götürülüp gerekli tetkiklerin yapılması gerektiğini söyler. Profesör Asım Al, Doçent Ali Şirin ve Asistan Cemal Doktor Hikmet'i sorumsuzlukla ve bencillikle suçlarlar. Türk sağlık sistemiyle gelişmiş ülkelerin sağlık sistemi karşılaştırılır. Gelişmiş Sosyalist ve Anamalcı ülkelerde kişi başına düşen doktor sayısı Türkiye'dekine göre oldukça fazladır. Yatak sayısı da aynı şekilde Türkiye'nin çok üzerindedir. Çakır Hasan Gülcan'ın iyileşmesini diler ve yeniden fenalaşması durumunda onu hastaneye nasıl götüreceğini düşünür.

Gülcan'ın Yeniden Fenalaşması ve Öğrencilerin Profesör'den Cipi İstemeleri Gülcan'ın durumunun yeniden ağırlaştığını fark eden Serpil, onun ateşini yeniden dereceyle ölçer. Gülcan'ın ateşi kırk derecedir. Durumun kritik noktaya geldiğini bilen Serpil; Altan ve Güler'le konuşur. Profesör'den cipi istemenin artık şart olduğunu anlamışlardır. Çakır Hasan adına Altan Profesör'ün çadırına girer ve Gülcan'ın durumunun kritik eşiğe geldiğini söyler. Altan Profesör'e Gülcan'ın hastaneye götürülmesi için cipi ister. Fakat Profesör devlet tarafından arkeoloji çalışmaları için tahsis edilmiş bir aracın özel amaçlar için kullanılmasına izin veremeyeceğini söyler. Üniversitede çalışan bazı kişiler tarafından şikâyet edilebileceğini düşünür. Dekan veya rektör olmayı hayal eden Profesör sicilini kirletmeyi göze alamaz. Altan'la Serpil Profesör'e bir insanın hayatının söz konusu olduğunu ve suç işlemiş olsa bile insanların gözünde kahraman olacağını söylerler. Fakat Profesör verdiği karardan geri adım atmaz. Osman Çakır'la Anış Ballıdere'den zerzevat getirmişlerdir. Osman Çakır Anış'a Gülcan'la ilgilenmesini söyler. Osman Çakır köyden hoca çağırmaya ve Kuran okutmaya karar verir. Kamer Ana'yla Çakır Hasan çaresiz bir halde ne yapacaklarını düşünmektedirler. Kazı işçileri Profesör'e karşı eylem yapmayı düşünse de zor buldukları işi kaybetmekten çekinirler.

Öğrencilerin Orman Şefi'nden Cipini İstemeye Gitmeleri Serpil, Altan ve Güler Orman Şefi'nin cipini istemeye karar verirler. Nazmi'yle birlikte Tepegören'e doğru yola çıkılır. Yürüyüş sırasında Orman Şefi'ne hediye vermenin cipi alma konusunda şanslarını arttıracaklarını düşünürler. Nazmi Morsay'a geri dönüp Profesör'ün Serpil'e hediye ettiği kolonyayı alıp geri döner. Üçlü, birçok orman yangınına ve kıyımına rağmen, Türkiye'deki ormancılık faaliyetlerini öven bir söylev hazırlamaya çalışır. Bu sayede Orman Şefi'nden cipi daha rahat bir şekilde alabileceklerini düşünürler. Öğrenciler Profesör'ün tutumundan ve davranışından derin bir utanç duymuş ve Arkeoloji okumaktan pişman olmuşlardır. Ülkelerindeki insani önceliklerin farklı olduğunu düşünür ve şimdilik arkeoloji biliminin Türkiye'de gereksiz olduğu görülür. Kara Sivri'yi tırmanan grup mevcut siyasi anlayışı ve sağlık sistemini eleştirir. Fakat Gülcan'ın mağduriyeti mevcut yürütmenin ya da sağlık sisteminin işlevsizliğinden ziyade ahlaki yozlaşmadan kaynaklanmaktadır. Tepegören'e varan grubu Fatmaca, Zahide ve Necip karşılar. Ailesiyle birlikte üç katlı bir kulede yaşayan Necip kadrolu işçi olacağı günü beklemektedir. Diğer orman gözcüleriyle birlikte sendikaya katılıp grev yapmayı planlamaktadırlar. Necip'in erkek kardeşi olan Halil, iki defa kız kaçırmaktan yargılanarak hapse girmiştir. Zamanının çoğunu saz çalarak ve radyo dinleyerek geçirir. Öğrenci grubu Necip'e Gülcan'ın durumunu anlatır ve Orman Şefi'nin cipine ihtiyaç duyduklarını söyler. Necip Öğrencilere köylü kadınların dayanıklı olduklarını ve endişe etmemeleri gerektiğini söyler. Grup üyeleri Necip'in durumun vahametini anladığından emin değildiler. Necip öğrenci grubunu Orman Şefi'nin yanına götürür.

Orman Şefi'nin Cipi Vermeyi Kabul Etmemesi Necip öğrencileri, kulenin üçüncü katında yaşayan Orman Şefi Hüseyin'in yanına götürür. Orman Şefi öğrencileri keçi kılından yapılmış kilime oturtur ve onların sorununu dinler. Oldukça resmi ve uzun ifadeler kullanarak ülkenin içinde bulunduğu durumu eleştiren ve Gülcan'ın durumunu dile getiren öğrenci grubu cipi ödünç ister. Orman Şefi Hüseyin öğrencilerin isteğini olumlu karşılar. Gülcan'ın durumundan haberdar olduğunu ve cipin sağlık hizmetleri için kullanılabileceğini söyler. Fakat Orman Şefi Hüseyin Çakır Hasan'ın tavırlarından memnun değildir. Yıllar boyunca onun ormana herhangi bir katkısının olmadığını söyler. Ayrıca Orman Şefi arkeologların hizmetinde olan cipten haberdardır. Profesör'ün cipin kullanımına neden izin vermediğini merak eder. Zira Çakır Hasan'ın Profesör'e birçok ikramda bulunduğunu da bilmektedir. Orman Şefi Hüseyin'e sağlıklı bir cevap veremeyen öğrenciler onun bu tavrını eleştirirler. Profesör'ü kıskanmış, Çakır Hasan'a kızmış ve bürokratik bir sorun yaşamak istemeyen Orman Şefi öğrencilerin isteğini reddeder. Kendisi için getirilmiş olan kolonyayı da kuleyi terk eden öğrencilerin arkasından gönderir. Ülkenin aydınlarından ve yöneticilerinden tamamen umudunu kesmiş bir halde Morsay'a gelen grup, Gülcan'ın yanı başında dua okuyan bir hocayla karşılaşır. Gülcan sayıklamaya ve terlemeye devam etmektedir. Kamer Ana hocanın ücretini verip köye gönderir. Çakır Hasan hala çaresiz bir halde ne yapacağını düşünmektedir.

Öğrencilerin Cipe El Koymaları Çadırdaki toplanan işçiler ve öğrenciler Gülcan'ı hastaneye götürmek için ne yapılması gerektiğini düşünürler. İşçilerden bazıları grev yapmaya niyetlense de birçok işçi işini kaybetmekten çekinmektedir. Öğrenciler ise, işçiler iş bırakmadan grev yapmanın anlamsız olduğunu düşünürler. Zira Profesör kazı çalışmalarına işçilerle devam edebilir. Öğrenciler arasında bir forum oluşturulur. Kimisi grev yapmayı kimisi protesto etmeyi ve kimileri de Ankara'ya gidip sınavları boykot etmeyi önerir. Fakat bu fikirleri sunan kişilere ana amacın Gülcan'ı hastaneye götürmek olduğu hatırlatılır. Serpil Profesör'le son bir kez daha görüşür. Profesör Serpil'e Gülcan'ın durumuna aşırı duygusal yaklaştığını ve memleketin Gülcan'ın durumunda olan insanlarla olduğunu söyler. Gülcan'ı kurtarmak devletin eksiklerini maskeleyen başka bir işe yaramayacaktır. En

sonunda öğrenciler cipe el koymaya karar verirler. Profesör Asım Al ve Doçent Ali Şirin bir çadıra kapatılır. Nuri ve birkaç öğrenci Gülcan'ı cipe bindirip hastaneye doğru yol alırlar.

Hastanelerde Karşılaşılan Bürokratik Engeller Altan, Nuri, Serpil, Çakır Hasan ve Zeke Gelin Gülcan'ı cipe yerleştirip yola çıkarlar. Gülcan'ı zamanında hastaneye yetiştirmek için ellerinden geleni yaparlar. Daha önce cipe el koymayı düşünemedikleri için kendilerine kızarlar. Çakır Hasan da Sağlıkçı Harun Efendi'yi getirmekle vakit kaybetmektense kasabadan cip getirmiş olmanın daha doğru olacağını düşünür. Sayıklayan ve acı çeken Gülcan'la ilgilenilir. İlkokul yıllarında yazdığı hikayelerle öğretmeninin takdirini kazanmış olan Altan, Gülcan ve Morsay'la ilgili bir hikâye kaleme almayı düşünür. Uykusunda sayıklayan ve rüya gören Gülcan, Ankara'dan gelen biri tarafından su kenarına götürüldüğünü ve karşısındaki kişinin elindeki çalıyla birçok kadını memnun ettiğini söylediğini duyar. Gülcan karnındaki çalının çıkarılmasını ister. Zeke Gelin, Gülcan'ın başında kuruyan bezi bir çeşmede ıslatmak ister. Fakat gecenin karanlığında çeşme ya da akarsu görmek oldukça zordur. Engabeli ve zorlu bir araziye ciple geçtikten sonra karayoluna varılır. Şehrin girişindeki büyük apartmanların görünmesiyle cipi durdurup en yakın hastanenin nerede olduğu sorulur. Kendilerine tarif edilmiş olan yere giden grup askeri hastaneyle karşılaşır. Çakır Hasan, kendisinin ve babasının geçmişte askerlik yaptığını söylese de kapıdaki görevli onları içeri alamayacağını, hastanenin ordu mensuplarına hizmet verdiğini söyler. Ardından başka bir hastaneye gidilir. Hastane görevlisi gruba, hastanın sigortasının ve karnesinin olup olmadığını sorar. Sigortası ve karnesi olmayan Gülcan devlet hastanesine götürülür. Bürokratik engellerden oldukça sıkılmış olan grubun sabrı taşmak üzeredir.

Gülcan'ın Hastaneye Yatırılması En sonunda devlet hastanesine varılır. Hemşire Gülcan'ı hasta odasına yerleştirir. Hastanenin muayene ücreti altı yüz liradır. Çakır Hasan muayene ücretini öder ve yapılacak olan tetkikler için ihtiyaç duyulan malzemeleri eczaneden satın alır. Zeke Gelin'le Serpil Gülcan'ın başında doktorun gelmesini beklerler. İkili Gülcan'ın durumundan endişe eder ve onun sağlığına bir an evvel kavuşmasını dilerler. Ateşi çok yükselmiş olan Gülcan havale geçirme noktasına gelmiş ve bundan dolayı sürekli hayal görmeye başlamıştır. Rüyasına giren bir Alakıyık kuşu onu karnındaki çalıdan kurtaracağını söyler fakat bunun karşılığında kendisinin serbest bırakılmasını ister.

Gülcan'ın Ölmesi ve Gömülmesi Serpil'le Zeke Gelin Gülcan'ın başında beklemektedirler. Operatör Bey Gülcan'ın ameliyat olması gerektiğini söylemiş ve erkekler eczaneden serumla diğer gerekli ilaçları almaya gitmişlerdir. Zeke Gelin'le Serpil'in yüz ifadelerine bakan Serpil onların gözünde nasıl bir insan olduğunu düşünmeye başlar. Hemşire Gülcan'ın nabzını kontrol eder. Telaşla Operatör Bey'in yanına giden hemşire Gülcan'ın nabzının atmadığını söyler. Hemen ardından erkeklerin gerekli ilaçlarla hastaneye girdikleri görülür. Hemşire onlara ilaçlara gerek kalmadığını söyler ve başsağlığı diler. Yoğun çabalar sayesinde öğrenciler Çakır Hasan'ın hastaneye ödediği parayı ve ilaç ücretlerini geri alırlar. Cipe yüklenen Gülcan'ın cansız bedeni Morsay'a geri götürülür. Kamer Ana ve çocuklar merakla çadıra doğru gelen cipi beklerler. Gülcan'ın ölüm haberini alan Kamer Ana şaşkınlıktan donakalır. Çakır Hasan Gülcan'ın bir an evvel toprağa verilmesini ister. Ballidere'ye götürülen cenaze yoğun kalabalık ve türlü çiçekler eşliğinde gömülür. Zeke Gelin Gülcan'ın yatağına kendini atıp uzunca ağlar. Kamer Ana sofraya kurar ve herkesi yemeğe davet eder. Öğrenciler Hocabey'i de yemeğe çağırırlar. Fakat artık Morsay'da daha fazla kalamayacağını anlayan Hocabey yol hazırlıklarına başlar.

Öğrencilerin Tutuklanıp Karakola Götürülmeleri Ciple Dağdibi'ne gelen Profesör postaneden bazı yerlere telgraf ve mektup gönderir. Ardından kendi aracına binen Profesör Doçent Ali Şirin'e yola yalnız başına devam edeceğini söyleyip Ankara'ya doğru yol alır. Kısa bir süre sonra jandarma erleri ve Uzatmalı Onbaşı Dağdibi'ndeki Mustafa'nın kahvesine gelir. Nuri Profesör'ün Bucak Müdürü'ne rapor verdiğini, şikâyetinde bulunduğunu hatta Doçent Ali Şirin'i bile ihbar ettiğini anlar. Zira Profesör Doçent Ali Şirin'i Dağdibi'nde bırakıp gitmiştir. Morsay'a gelen jandarma erleri öğrencilere çantalarını hazırlamalarını ve sorgunun devamı için karakola götürüleceklerini söyler. Öğrenciler Çakır Hasan'la vedalaşırlar ve bir gün düzenin değişeceğini söylerler. Su kenarında dinlenen grup Orman Şefi'nin ciple Dağdibi'ne gittiğini görürler. Kahveci Mustafa'nın çayının methini duymuş olan Orman Şefi Dağdibi'ne ciple gitmektedir. Gülcan'ın öldüğünü öğrenmiş olan Orman Şefi, kızın öleceğini bilseydi cipi ödünç vermiş olacağını söyler. Uzatmalı Onbaşı ve Orman Şefi ülkenin sağlık sistemini eleştirir ancak kendilerinde hiçbir suç görmezler.

Bölgenin Tarihi Eser Kaçakçılarının Eline Düşmesi Bir hafta sonra Çakır Hasan'ın çadırında birçok yerlinin toplanıp yemek yediği görülür. Gülcan'a methiyeler düzülür ve genç kız rahmetle anılır. Profesör ve öğrencilerle birlikte bölgeyi terk etmiş olan işçilerin yeniden çalışmaya başladıkları görülür.

Hükümetin yaylayı muhtarlığa devretmesinin ardından tarihi eser kaçakçıları bölgedeki kazıları devam ettirmeye başlamışlardır. Toprağın altından çıkarılan parçaların değerleri öğrenilir ve İstanbul'daki koleksiyonculara satılırlar. Eser, Gülcan'ın Şükrü'ye yazdığı fakat gönderemediği bir mektupla son bulur. Şükrü Rotterdam'a gitmeden önce Gülcan'la Zeke Hatun'a onları da oraya alırdığına söz vermiştir. Okumayı çok isteyen Gülcan Rotterdam'a gideceği günü sabırsızlıkla beklemiş fakat babasından bir türlü haber gelmemiştir. Gülcan, babasını ne kadar özlediğini dile getiren cümlelerle mektubunu sonlandırmıştır. Aile Şükrü'yü üzmemek için Gülcan'ın ölümünü gizlemiştir.

Temalar

Kültür Toroslardaki bir dağ köyü olan Ballıdere'nin Morsay Yaylası'nda geçen anlatıda bölge halkının yaşayış tarzı, gelenek ve görenekleri, dili, inançları, yaşanan coğrafya ve üretim-tüketim ilişkileri hakkında önemli bilgiler verilir. Köylü anlatı kişilerinin konuşmalarında ve aralarında geçen diyaloglarda yöresel ağzın kullanıldığı görülür. Bölge insanı çoğunlukla türkü dinler ve Özay Gönüm gibi Denizli türküleri söyleyen sanatçıların ismi geçer. Çoğunlukla köylülerin halk müziğine ve sanatlarına ilgi gösterdikleri görülür. Bunun haricinde anlatının geçtiği uzamda eski medeniyetlerden kalan yerleşim yerleri de bulunmaktadır. Antik Anadolu uygarlıkları ve Antik Yunan kültürü üzerinde durulur. Eski medeniyetlerden kalan tarihi eserler arkeolojik kazılarla çıkarılmaktadır. Bunun haricinde bölgede tarihi eser kaçakçılarının da faaliyet halinde oldukları görülür. Bölge insanını ve üst sınıfları temsil eden anlatı kişilerinin farklı kültürel eğilimler gösterdikleri görülür. Orta sınıf ve küçük burjuva sınıfını temsil eden anlatı kişilerinin Batı sanatına eğilim gösterdikleri görülür. Yerli halksa halk sanatlarına eğilim gösterir. Arkeoloji biliminin ve insanlık tarihinin araştırılmasının gerekip gerekmediği bazı bölümlerde anlatı kişileri tarafından tartışılır.

Güç Yürütme gücünü ele geçirmek isteyen her siyasi parti halka çeşitli vaatler vererek istediğini elde etmiştir. Fakat yürütme gücünü elde edip siyasi erk haline gelmiş olan siyasi partiler, halka vermiş oldukları hiçbir sözü tutmadıkları gibi onlardan aldıkları yetkileri onlara karşı kullanmaya başlamışlardır. Anlatının başlangıcında Çakır Hasan'ın CHP ve DP'ye neden küstüğü ve neden kasabayı terk edip yaylaya yerleştiği üzerinde durulur. Çakır Hasan, halka daha iyi hizmet edeceğini söylemiş olan DP'ye destek vermiş ve onun bölgedeki yerel yönetimleri kazanmasını sağlamıştır. Fakat DP vermiş olduğu hiçbir söz tutmamıştır. Aksine devlet kurumlarında önemli mevkilere gelen kişiler halka hizmet götürmek yerine kendilerine sağlanmış olan imtiyazları bencilce kullanmakla yetinmişlerdir. İl Yol Su Elektrik Müdürü Yılmaz, Kaymakam Burhanettin, İlköğretim Müdürü Haydar Bey ve Tahriratçı Salih Efendi, Karakol Uzatmalısı Muzaffer, Orman Şefi Hüseyin ve Profesör Asım Al devletin önemli makamlara getirmiş olduğu anlatı kişileridir. Fakat bu kişiler devletin bütün imkanlarını bencilce kullanır ve halka gerekli olan hizmetlerin hiçbirini götürmezler. Emeğinin karşılığını ve adaletin tesis edilmesini isteyen arkeoloji öğrencileri yozlaşmaya karşı başkaldırırlar. Fakat bu başkaldırı sonucunda devletin kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanırlar. Hakkını arayan anlatı kişileri ağır bir şekilde cezalandırılırken suçlular işledikleri suçların bedelini ödemezler.

Ötekileşme Anlatıda yer alan bütün karakterler; yöneten/yönetilen veya sömüren/sömürülen olmak üzere ikiye ayrılabilirler. Yönetici sınıflar halktan aldıkları güçle edindikleri imtiyazları bencilce kullanırlarken halk en basit insani ihtiyaçlarını bile gidermekte oldukça zorlanmaktadır. Yol, su, elektrik, hastane, doktor ve öğretmen gibi temel ihtiyaçları olan halk bunlardan yoksun bırakılır. Fakat yönetici sınıf kendi zevkleri doğrultusunda devletin sağladığı imkanları sonuna kadar kullanmaktadır. Sadece çay içmek için devletin tahsis ettiği bir araçla kilometrelerce yol giden yöneticilere karşın köylüler, hastalarını hastaneye götürecek araç bulamamaktadırlar. Devlet kurumlarındaki yozlaşmaya ve kirli ilişkilere yakından şahit olmuş olan Çakır Hasan Ballıdere'den ayrılıp Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Kendi emeğine yabancılaşmış olan sömürülen sınıflar kendi ülkelerinde öteki haline gelmişlerdir. Söz konusu olan emekçi sınıfların en küçük ihtiyaçları olduğunda üst sınıflar onları ötekileştirir. Morsay Yaylası'nda çalışan arkeoloji öğrencileriyle kazı işçileri adaletsiz düzene karşı direnmek isterler. Fakat eylemciler devletin kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanıp karakola götürülürler. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1980'li yıllara kadar süregelen siyaset tarihi simgesel bir anlatı üzerinden anlatılmıştır. Devlet kendi vatandaşını düşman/öteki ilan etmiştir.

Kayıp Çakır Hasan'ın on üç yaşındaki güzeller güzeli torunu Gülcan, herkes tarafından sevilmektedir. Gülcan, Rotterdam'da liman işçisi olan babasını çok özler ve ona bir an önce kavuşmayı diler. İlköğretimi bitirmiş olan Gülcan Ballıdere'de okul olmadığı için eğitim hayatına devam edememiştir. Rotterdam'daki babasının yanına eğitim hayatına devam edebilmek için gitmek ister. Gülcan anlatının geçtiği ülkenin parlak ve esenlikli geleceğini temsil etmektedir. Fakat bu gelecek tam

olarak ne olduğu bilinmeyen bir hastalığa yakalanır. Çakır Hasan, ailesi, köylüler, işçiler ve öğrenciler onu kurtarmak için ellerinden geleni yaparlar. Aydın sınıfını temsil eden öğrenciler ülkenin geleceğini kurtarmak için en rasyonel fikirleri öne sürerler. Köylülerin çoğu fikri sorunu çözmekten ziyade maskeleyemeye yöneliktir. İşçiler Gülcan'ı kurtarmak isteseler de zar zor buldukları işlerini kaybetmekten korkarlar. Geleceğin kurtarılması için en büyük sorumluluğu üniversite öğrencileri üstlenir. Fakat bürokratik engeller, makam sahiplerinin hırsı ve bencilliği nedeniyle Gülcan çok geç hastaneye yatırılır. İçindeki pisliliği bir türlü boşaltamamış olan ülkenin geleceği yüksek ateş ve ağrılar içinde ölür. Onun ardından üzülenler işçiler, köylüler ve öğrenciler olur. Bağırsaklarını boşaltamadığı için ağrılar ve acılar içinde yaşamını yitiren Gülcan'ın trajik ölümü simgesel bir anlam taşımaktadır. Onun ölümüyle birlikte ülke parlak ve esenlikli geleceğini yitirir.

İtibar Toplumcu gerçekçi yazınsal kuramın ilkeleri çerçevesinde kaleme alınmış olan eserde çeşitli işlevlere sahip olan anlatı kişileri birer tip niteliğindedirler. Anlatının olumsuz ya da kart kişileri olarak nitelendirilebileceğimiz kişi kadrosunun oluşturduğu yönetici sınıf itibar düşkünün tiplmelerden oluşmaktadır. Üç yıl önce Arkeoloji alanında profesörlük unvanını almış olan Asım Al kendini devamlı ödül alırken hayal etmektedir. Yakın gelecekte dekan veya rektör olmayı planlayan Asım Al, sicilini kirliletmemek amacıyla hastaneye götürülmesi gereken Gülcan için cipini öğrencilere vermez. Fakat aynı cipi kendi basit zevkleri için kullanmaktan çekinmez. Aynı şekilde Orman Şefi Hüseyin, Çakır Hasan'ın davranışlarından haz etmediği ve Profesör'ü kıskandığı için cipi vermez. Yönetici anlatı kişileri mevcut buldukları konumu korumak ya da daha üst merteye ulaşmak için her etik ve ahlaki değeri çiğnerler. "Baykurt en çok tuttuğu karakterleri, yani halktan gelme köylü karakterleri, temiz ahlâk nitelikleriyle, ruh güzelliği, geleneksel soyluluk ve sevecenlikle donatır. Yönetici sınıfı ve bürokrasiyi temsil edenleri; katı, ikiyüzlü, hep kendini düşünen, düzenin yozlaştırdığı kişiler olarak yansıtır. Bunlar arasına devrimci aydınları ve eylemci öğrencileri de sokar. Olayların akışı içinde bu tiplerin etkinliğini ve özelliklerini vurgularken, onları toplumcu gerçekçi perspektifin eleştirel tavrıyla verir" (Yanardağ 2005, 404).

Aldatma Bölgenin önemli isimlerinden biri olan Şükrüce; hayatı boyunca CHP'ye destek vermiş ve seçimleri onun kazanması için başkalarını ona oy vermeye ikna etmiştir. Fakat CHP Şükrüce'ye verdiği hiçbir sözü tutmamış ve vadedilen hizmetlerin hiçbirini hayata geçirilmemiştir. Babasının aldatıldığına ve kullanıldığına şahit olmuş olan Çakır Hasan DP'yi desteklemiş ve bölge insanının ona oy vermesi için çalışmıştır. Fakat çok kısa bir sürede Çakır Hasan DP tarafından kandırıldığını anlamıştır. Siyaset alanındaki yozlaşmaya ve kirli ilişkilere öfkelenmiş olan Çakır Hasan kasabayı terk edip Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Arkeoloji öğrencileriyse, rol model bir aydın olarak gördükleri Asım Al'a özenirler ve ona saygı duyarlar. Fakat ihtiyaç anında onun da ne kadar yozlaşabileceği görülür. Aydın görünümüne Profesör'ün aslında makam ve unvan düşkünü bir tipleme olduğu anlaşılır. Gülcan'ın hayatını kaybetmesinin ardından öğrencilerin aydınlara olan güveni yok olur. "Köylü ile iletişimi açısından eleştirilen partiler varlıklı kişilerin hayatını kolaylaştırmak üzere yaratılmışlardır. Partileri arkasına alan varlıklı kişiler güçlerine güç kattıkları için yoksulun hayatını yönlendirmek gibi bir avantajı da ellerinde tutarlar. (...) *Yayla* romanında siyasi partiler tarafından aldatılmış, bütün partilere ve siyasete ümidini yitirmiş olan Çakır Hasan'ın gözü ile partilerin insanların gözünü boyamak ve birtakım insanları aldatmak için icad edilmiş kurumlar olduğu düşünülür. Hatta Çakır Hasan bu yüzden kasaba ile dahi küstür. Kasabaya ve geniş anlamda hayata küskünlüğünün arka planında siyasete dair aldatılmışlığı gizlidir" (Karabela (Şermet) 2007, 543).

Kişi İncelemesi

Çakır Hasan (Açık/Sosyal) Şükrüce'nin oğlu geçmişte DP'yi desteklemiş fakat siyaset alanındaki kirli ilişkileri öğrenince kasabadan ayrılarak Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Kamer Ana'nın eşi, Osman'la Şükrü'nün babası, Gülcan, Şevket ve Ağlar Kâmil'in dedesi, Zeke Gelin'in kayınpederidir. Anlatının başkarakteri olan Çakır Hasan, sınıf bilincine sahip bir köylü tiplemesidir. Tutumu, tavırları ve eylemleriyle bürokratları rahatsız eder ama halktan büyük saygı görür. Bütün kişilik özellikleriyle olumlu bir anlatı kişisi olan Çakır Hasan Greimas'ın Eyleysel Örnekçesine göre özne konumundadır. "Çakır, geçirdiği toplumsal ve bireysel deneyimlerle pratik bilinci yüksek düzeyde olan bir kişidir. Çevresinde, toplumunda gözlemlediği çelişkileri somut olarak örnekleriyle vurgulayabiliyor. Aksayan, çürüyen, çarpık yönleri; teorik bir dünya görüşüyle değil, sağduyusuyla yorumlayan, yargılayan, değerlendiren bir köylü. Bu açıdan bakıldığında, eğitim görmüş, iyi okumuş entelektüel bir kişi değildir Çakır. Hayata olan tavrıyla, hayatın kendi önüne çıkardığı karmakarışık durumlardan pratik olarak sıyrılıp çıkmak gerektiğinde kafasını işletiş şekliyle entelektüeldir" (Yanardağ 2005, 407). Eillili yaşlarında olan anlatının başkişisi bütün olumsuzluklara rağmen umudunu korumaya çalışır: "Her ne

olursa olsun içinde buldukları zor yaşam koşullarına rağmen her zaman mutlu olmaya çalışır. Hayata o kadar güzel, hayatın o kadar olumlu yönünden bakar ki, hayatının en zor gününde, biricik torunu Gülcan'ın cenazesinde bile bir eksikliklerinin bulunmayışına şükredip mutlu olur" (Erol 2019, 105).

Umutlu Kasabadaki siyasi çevrelerden büyük zararlar görmüş olan Çakır Hasan, bütün umudunu halka ve aydınlara bağlamıştır: "Bütün yalanlara doydu karnım! Sadece bilim adamlarıyla halkın kendinde kaldı umudum. Onlar da boşa çıkmaz işallah" (Baykurt 2021, 126).

Kararlı Kasabalılar tarafından sürekli aldatılmış olan Çakır Hasan Morsay Yaylası'na yerleşmiş ve bir daha hiç geri dönmemiştir: "Ben de az inat değilim haa, küsüverdim" (Baykurt 2021, 151).

Başkaldıran Liyakatsiz ve umursamaz devlet yöneticilerini eleştirmekten çekinmez: "Devlet filan diyorsun ama hani öyle devlet? Devlet bana bir ayak gelsin, ben ona on ayak varmazsam adam değilim! İşte bunca yıl oldu. Yirminci yüzyıl yarıyı çoktan geçti, daha yolumuz yok! Yolda sürecek taşıtımız yok! Güya demokrasi! Güya seçim! Güya cumhuriyet! Ama yaşam mı şu yaşadığımız? Sözüm meclisten dışarı, içine tüküreyim böyle yaşamın Sayın Hocabeyim!" (Baykurt 2021, 142).

Sakin Torunu Gülcan'ın hayatını kaybettiği zamanlarda bile sakinliğini korur: "Aşkolsun Kamer Ana'ya, tedarikli kadınmış! Bulup buluşturdu kefenini filan!" (Baykurt 2021, 260).

Özgüvenli Çakır Hasan kendine güvenen bir karakterdir: "İsterse herkes toplasıp baksın, gülsün üstüme, keyf benim değil mi, çalarım!" (Baykurt 2021, 150).

Heyecanlı Oldukça canlı bir karakter olan Çakır Hasan olaylar karşısında duygularını gizlemez: "Birden coştı Çakır; fıkır fıkır kaynamaya başladı. Şapkasını çıkarıp attı. Attı kendini göğel! Ayaklarını kırdı büktü. Bir deli oyunu oynadı, oynadı. İçini çeke çeke, derin derin soluk aldı verdi. (Baykurt 2021, 12).

Huzursuz Bazı zamanlar uyandığında yeniden uyumak ister fakat bunu başaramaz: "Solumu da yattım, ama uyuyamadım! Ulan deli olmak işten değil! Çıvıp gidecek aklım! Heeey, kendine sahip ol Çakır Hasan! Morsay yaylasının Çakır'ı!" (Baykurt 2021, 7).

Dostane Dikkatli bir şekilde gözlemllediği ve tanımaya çalıştığı Profesör'ü başlangıçtaki tutumu ve tavırlarından dolayı takdir eder: "Kanı ılık bir adam! Gönül kibir yok! Büyükle büyük, küçükle küçük! Adam yerine koyup Kerim Ağa'yı, beni dinliyor. Bütün bildiklerini bir bir anlatıyor. Yemeğimizden yiyor, suyumuzdan içiyor öğrenmeden. Bütün hükümet adamları bunun gibi alçakgönüllü, bunun gibi kaynaşık olsa, biz bir türlü daha oluruz." (Baykurt 2021, 92).

Profesör Asım Al (Kapalı/Asosyal) Üç yıl önce Arkeoloji alanında profesörlük unvanını almış olan anlatı kişisi ilk iş olarak eşinden ayrılma kararı almıştır. Kendisinden yaşça çok genç olan Serpil adlı öğrencisiyle evlenmeyi düşünmektedir. Ancak aklında olan tek isim o değildir. Kendini sürekli çeşitli kurumlar ve otoriteler tarafından ödüllendirilirken hayal eden Profesör itibar düşkünüdür. Dekan ya da rektör olmayı hayal etmektedir. Bundan dolayı başkaları için sicilini kirletmeyi asla göze almaz. Aydın ve halkçı bir bilince sahipmiş gibi görünmesine rağmen aslında oldukça bencil ve yozdur. Sahip olduğu bütün kişilik özellikleriyle kart tiplene konumundadır. "Profesör ise bilimin vermesi gereken olgunluğa erişmemiş bencil, gururlu, etrafındakileri küçümseyen, hor gören bir bilim adamı. Düzenin nimetlerinden son derece faydalanabilen, profesör olduğu yıl gerisinde kaldığını düşündüğü ve artık kendisine denk bulmadığı karısını boşayan ve yeniden evlenmek için öğrencilerin içinden uygun eş arayan bu profesör de yayla adamı Çakır'ı sever başlangıçta. Çakır ona bilim adamı olduğu için saygı duyar" (Karabela (Şermet) 2007, 521). "(...) keyfine ve rahatına çok düşkündür. Keyfine ve rahatına öyle düşkündür ki, Morsay yaylasına kazı için çalışmaya giderken bile keyfini düşünür" (Erol 2019, 119).

Saygın Morsay Yaylası'ndaki kazı çalışmalarını yönetecek olan Profesör Asım Al hakkında birçok söylenti yayılır: "Çok mu büyük Ankara'dan gelen kavat?" "Hem nasıl, nasıl! İki tane gözü, iki tane kulağı vaar! On ay dokuz günde çıkmış anasindaaan!..." (Baykurt 2021, 61).

Açgözlü Kendinden yaşça oldukça küçük olan bir kıızı bile cinsel obje olarak görür: "Ağzının sularını yuttu Hocabey. Yanında Gülcan dikiliyordu, baktı yangözle: "(Bu da çok güzel, çok kütür kütür olacak!. Gözleri mavi; yayla sertliği var çizgilerinde!)" (Baykurt 2021, 78).

Cömert Elindekileri ihtiyaç sahipleriyle paylaşır: "Nasıl yüksek bir adam olduğunu ilk günden anlamıştım. Gerçi köyün, kırın tabiatına tam uymuyor tabiatın! O da şehirlerde yaşadığından! Çok insanlıklılı Bir Hocabeysin! Derece verdin, ilaç yolladın! Hiç istemediğim halde gösterdiğin yüksek insanlığa ne diyeceğimi bilemiyorum; varolasin! Devletin yerinde ben olsam Ankara'ya seni Başbakan yaparım, seni dikerim Cumhurbaşkanı; ılık, kaynaşık, anlayışlı, göğsü merhametli..." (Baykurt 2021, 141).

Sıcakkanlı Başlangıçta Asım Al Morsaylılara karşı oldukça sıcak davranır: "İşte sağduyu diye buna derim. Yapılması gerekeni anlatınca nasıl da anlıyor Türk köylüsü! Sağduyusu bu kadar yüksek başka köylü, başka halk yoktur dünyada..." (Baykurt 2021, 148).

Canlı Profesör Asım Al zevk düşkünüdür ve eğlenmeyi sever: "Dağdibi'nde Kahveci Mustafa var, bize bir çay yaptı, bambaşka bir çay! Bizim için özel demledi. Çok konuksever, anlayışlı, cin gibi, tipik Türk, hoş bir adam! İkişer bardak içtik. Çay bu! İnanmazsanız binip cipe gidelim, 80 kilometre buraya!" (Baykurt 2021, 90).

Rasyonel Sağduyunun gerektiği durumlarda kendini haklı çıkarabilmek için mantığa başvurur: "Biz burda bir üniversite ekibiyiz. Amacımız ve sınırimız saptanık. Burda sadece bir kazı yapmakla görevliyiz. Bir cipimiz var. Bir de hastamız. Hastanın şehirdeki hastaneye en hızlı araçla gitmesi gerekiyor. Yol durumu kötü. Başka araç yok. Aracı verelim, sorun çözülsün. Sorun + Araç = Amaç! Mantık böyle gösteriyor. Ama işin bir yanındır bu ve görünüşüdür. Öz ise değişiktir. Çünkü bu cip, halkın sağlık işleri için ayrılmış değildir. Kazı hizmetleri için ayrılmıştır. Lastik ve yakıt giderleri kazı hizmetleri için ayrılmıştır" (Baykurt 2021, 181).

Bencil Hayatı söz konusu olan genç bir kıza sicilini bozmayı göze alamadığı için basit bir yardımı çok görür: "Buraya kadar getirdiğim düzgün bir sicilim var. Yarın dekan olmam söz konusu. Rektör olmam söz konusu. Bu sicili şu ya da bu duygusal gerekçeyle bozamam." (Baykurt 2021, 183).

Güvenilmez Profesör Asım Al insanlar tarafından sevmek ve saygı görmek ister. Fakat aslında onları hiç umursamamaktadır: "Neşesi, şenliği uçup gitmiş. Zor bir durumun içinde kaldığını anlıyor. Kurtulup çıkmak için kolay çözümler arıyor. Öyle çözümler ki, hem ucunda herhangi bir sakınca olmasın, hem öğrenciler kendisinden soğumasın. Hatta hayranlık uyandırsın Bay Çakır'da filan." (Baykurt 2021, 184).

Gülcan Çakır (Açık/Sosyal) Yöre insanı tarafından güzelliğiyle ünlenmiş olan Gülcan Çakır Hasan'ın torunudur ve Rotterdam'da işçi olan Şükrü'yle Zeke'nin kızıdır. On üç yaşındaki genç kızın gözleri dedesi gibi çakır rengindedir. İlkokulu bitirdikten sonra eğitimine devam edememiş olan Gülcan'ın en büyük hayali eğitimine devam etmektir. Rotterdam'da liman işçisi olan babasını çok özler. Dedesiyle sürekli şakalaşır ve ailesinin neşe kaynağıdır. Anlatı boyunca önemli bir eylemde bulunmayan eyleyenin en büyük özelliği öznenin ulaşmak istediği gönderici olmasıdır. Çakır Hasan Gülcan'ı sağlığına kavuşturmaya çalışır. Gülcan ülkenin esenlikli geleceğini temsil eder. Örgülü sarışın saçlarını omuzlarından aşağıya sarkıtır. Başına al bir yazma bağlar ve giymeyi çok sevdiği bir kuşağını beline bağlar. Dişleri ak inciler gibidir. "Yayla'da Gülcan güzelliği on plana çıkarılarak işlenmiş bir genç kızdır. Gülcan yazarın kurban olarak seçtiği tiplerdendir. Yazar söylediklerini ve söyleyeceklerini etkin kılmak için romanın sonunda Gülcan'ı öldürür" (Karabela (Şermet) 2007, 530). "Her konuda çok dikkatlidir, adeta cin gibi bir kızdır. Gülcan'ın bu dikkatliliği, cinliği ve güzelliği arkeoloji öğrencilerinin dikkatinden kaçmaz; Gülcan'ı Hocabeyin yanında öve öve bitiremezler. (...) Gülcan'ın babası sürekli gurbette çalıştığı için babasının sözü geçince burnu sızlar, gözlerinde acı okunur. Gülcan babasını çok sever ve onu çok özler. Ona sık sık mektup yazar, ona son defa duygu yüklü bir mektup daha yazar; ancak ne yazık ki bu yazdığı mektubu göndermeden ölür" (Erol 2019, 113).

Güzel Yayla halkı arasında güzelliğiyle nam salmıştır: "Bu da çok güzel, çok kütür kütür olacak! Gözleri mavi; yayla sertliği var çizgilerinde!" (Baykurt 2021, 73).

Canlı Oldukça hareketli, güçlü ve dayanıklı bir kızdır: "Dönüverdi dizinin üstüne, koştur Gülcan. Anahtar kuşağının arasındaydı. Acıktım demesi dokundu emmisinin. Fırladı yokuş yukarı.

Ellez'in kuyruğa çıktı bir solukta. Okulun, caminin önünden eve vardı. Üç bazlama ile bir topak peynir aldı, koştu. Hocayla Topal Mehmet, Cinoğlu, hâlâ Merih'e gidene tartışıyorlar. Gülcan'ın koşa koşa getirip götürdüğünü merak etmediler. Yetiştirdi bir solukta." (Baykurt 2021, 58).

Sevimli Çevresindekiler tarafından çok sevilir: "İnanın cin gibi bir kızdır Hocam! Çok da güzeldir. İlkokulu bitirmiş, gidemiyor orta'ya. Çok da güzel Hocam! Kıyılıp da bırakılacak gibi değil; ama.." (Baykurt 2021, 37).

Sıcakkanlı Dedesinin şakalarına ve sevecenliğine aynı şekilde karşılık verir: "Getirdin mi dede?" "Evet, getirdim." Gülüştüler. "Kandırdın çocukken..." Her gün aynı sözleri konuştuklarını biliyorlar karşılıklı. Bir daha gülüştüler. Gene sordu Çakır Hasan : "Şu babanın çalıştığı şehrin adını bir daha söyle bakayım; dönmüyor dilim" (Baykurt 2021, 47).

Güvenilir Kendisine verilen görevleri yerine getirir: "Gülcan, torbayı alıp geldi. "Bunun içinde peynir var, taze. Ninem yolladı. Halamgile, eniştemgile de verilecek. Dedem kızıyor: Bakmayacaklardı, neden çıkardılar beni? Elin içinde mahcup olurdum, diyor. Köycülüğü biraz bolca istiyor" (Baykurt 2021, 51).

Vicdanlı Ağır hastalıklarla boğuşmasına rağmen Rotterdam'da liman işçisi olarak çalışan babası için üzülür: "Babam burda yok benim! İnce eleklerden geçip Hollanda'ya işçi oldu babam! Önce gitti, belsoğukluğu var mı yok mu, baktırdı. Sağlam mı ciğerleri? On yıl dayanır mı ocaklarda rıhtımlarda? (Baykurt 2021, 241).

Çocuksu Hastalığı sırasında sayıklarken gördüğü kötü kişilere karşı oldukça çocuksudur: "Hey adam, sen çıldırık mısın? Demin su diyordun, şimdi başka şeyler diyorsun!... Sakın anam için böyle bir şey düşünme! Dedemin bir arkadaşı var, Kerim Ağa; yer sizi! Dedem kendi de kötü bir iş yapar size; ama ne yapar, onu söylemem!" (Baykurt 2021, 241).

Hasretkeş Gurbette işçi olarak çalışan babasını devamlı özlemektedir: "Babacığım, hani bize söz vermiştin! "Sizi artık orda yalnız bırakmayacağım. Varır varmaz ev bulup alıracacağım. Hepinize uçak bileti göndereceğim. Hiç olmazsa annenle sana iki bilet göndereceğime, sonra da Şevket'le Kamil'i getireceğime söz veriyorum!.." demiştin. Bak gittin, gene sözünde durmadın. Bunun nedenini benim sorduğumu belli etmeden bildir. Çünkü seni canım gibi seviyorum. Anam burda kalmaktan sıkıldı. Hiç belli etmiyor ama sık sık ağlıyor. Ninemle dedem bize iyi baktıkları halde, ayrılık zor geliyor" (Baykurt 2021, 271).

Açık Düşünsel olarak açık fikirlidir ve gelişime açıktır: "Babacığım, hiç düşündün mü, yanına gelmeyi neden çok istiyorum acaba? Bunun biricik nedeni var: Okumak! Çünkü burda kalırsam, dedem okutamaz. Kasabaya yollayıp ev tutamaz. Tutsa bile, yalnız başıma ne yaparım? Ninem de benimle kasabaya gelmek istemez. Bir gün anam ağzını aradı; böyle söyledi. Anam bunların hepsini yazmamı söyledi. Sana ayrıca selamı da var" (Baykurt 2021, 272).

Kaynakça

Baykurt, Fakir. *Yayla*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2021.

Çetin, Rabia. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumun Müşterek Bilinçatını Yansıtan Tiplerin Karşılaştırmalı İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021.

Erol, Mustafa. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Yer Alan Kişiler*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, 2019.

Karabela (Şermet), Sevim. *Fakir Baykurt (Hayatı ve Romanları Üzerine Bir İnceleme)*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi, 2007.

Yanardağ, Mehmet Fetih. *Fakir Baykurt'un Hikaye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2005.